

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO MOSTAR**

**KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA
PSIHOLOGIJA
ZA GIMNAZIJE**

Mostar, svibanj 2024.

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA
ZAVOD ZA ŠKOLSTVO MOSTAR**

KURIKUL NASTAVNOG PREDMETA

PSIHOLOGIJA

ZA GIMNAZIJE

Mostar, svibanj 2024.

Kurikul nastavnog predmeta Psihologija za gimnazije

Izdavač:

Za izdavača:

Koordinator Društveno-humanističkog područja:

Dr. sc. Marija Naletilić

Voditelj predmetne Radne skupine:

dr. sc. Dražen Barbarić, doc.

Radna skupina za izradu predmetnog kurikula:

Mario Damjanović

Mile Logara

Sanja Crnogorac

Ivana Brković

Monika Bošnjak

Recenzent:

dr. sc. Ivona Čarapina Zovko, doc.

Tehnička priprema i uređenje:

Javna ustanova Zavod za odgoj i obrazovanje

SADRŽAJ

A/ OPIS PREDMETA	4
B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA	5
C/ PREDMETNO PODRUČJE KURIKULA	6
D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI	8
<i>3. razred gimnazije /70 nastavnih sati godišnje/</i>	8
E/ UČENJE I PODUČAVANJE	12
F/VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE	15

A/ OPIS PREDMETA

Nastavni predmet Psihologija zamišljen je kao holistički odgojno-obrazovni proces s izrazitom općom humanističkom pozadinom protkanom kroz cijeli predmet jer je za zdrav, ispunjen i zadovoljan život iznimno važno upoznati samoga sebe kao i odnos sebe prema drugima. Psihologija je nedvojbeno upućena na izgradnju vještina koje će učeniku omogućiti upravo takav razvoj. Razumjeti procese i čimbenike koji su u podlozi naše motivacije, emocija, učenja, percepcije, mišljenja te spoznati da imamo moć mijenjati ih, upravljati njima i usmjeravati ih kamo želimo, učeniku otvara perspektivu cjeloživotnog razvoja kao ljudskog bića koje njeguje skladne odnose s drugima i pridonose zajednici. Psihologija je predmet koji učenika opskrbljuje temeljnim spoznajama o njegovim psihičkim procesima i ponašanju, te je neraskidivo povezana sa svim područjima ljudskoga života i djelovanja. S jedne strane, omogućava da iz perspektive znanstveno utemeljenih spoznaja promotri i objasni ljudsko ponašanje u kontekstu isprepletenih bioloških, psiholoških i socijalnih čimbenika, a s druge strane, povezivanjem znanstvene teorije s praktičnim primjerima razvija socijalne kompetencije i metakognitivne vještine. Svrha predmeta je bolje razumijevanje sebe, drugih i društva u cjelini.

U vrijednosnom smislu predmet promiče toleranciju, uvažavanje, suživot različitih ljudi, pri čemu kod učenika promiče vrednovanje vlastitih identiteta: osobnih, nacionalnih, vjerskih, ideoloških, kulturnih, itd. Učenik razvija sposobnosti odupiranja predrasudama, pokušajima manipulacije medija, agresivnog marketinga, pojedinaca ili grupa, odnosno razvija se u samostalno misleće biće. Ne treba zanemariti da boljim uvidom u sebe i dimenzije vlastite ličnosti učenik lakše upravlja svojim emocijama, motivacijom, učenjem i ponašanjem. Time postaje uspješniji u aktivnostima, stječe pozitivnu sliku o sebi, povećava razinu samopouzdanja, što uvelike olakšava odnose s drugim akterima nastavnoga procesa. Tako se postiže sinergijski učinak cjelokupnog obrazovnog procesa, odnosno uspješnije usvajanje sadržaja i bolji međuljudski odnosi.

Mnogima će stečene kompetencije biti poticaj da u privatnom životu razvijaju psihologijsku pismenost koja povećava njihov kapacitet suočavanja s različitim zahtjevima suvremenoga života. Kompetencije uključene u psihologijsku pismenost imaju itekakvu vrijednost i značaj za sve ostale nastavne predmete jer psihologijska pismenost otkriva i razvija vještine samoregulacije učenja, emocija, motivacije i ponašanja. Psihologija je prema sadržaju ponajprije povezana s ostalim predmetima društveno-humanističkoga područja. Predmeti tog područja sinergijski utječu na poticanje razvoja socijalne senzibilnosti, etičnosti, tolerancije i odgovornosti.

Poveznicu s Likovnom umjetnošću i Glazbenom umjetnošću nalazimo u percepciji, emocijama, motivaciji i očuvanju mentalnog zdravlja. U jezično-komunikacijskom području psihologijska pismenost omogućava jasnije izražavanje mišljenja. S prirodnim znanostima psihologija dijeli znanstveno-istraživački pristup, istraživačke metode i promicanje etičnosti u

znanosti. Predmet istraživanja psihologije jest čovjek, koji je prirodno i društveno biće, stoga je neraskidivo povezana sa znanstvenim spoznajama iz biologije i fizike.

Zbog područja kojim se bavi, predmet je povezan sa svim komponentama u međupredmetnom području prikazanom u *Zajedničkoj jezgri definiranoj na ishodima učenja u Bosni i Hercegovini*, prirodna je podloga za uvođenje sadržaja međupredmetnih tema, ponajprije Osobnog i socijalnog razvoja, Građanskog odgoja i obrazovanja i Poduzetnosti te je snažna potpora njihovoj provedbi.

Kako bi se učenik pripremio za aktivno i kvalitetno sudjelovanje u društvu i razvijao svoju kompetenciju psihologijske pismenosti, uloga je nastavnika olakšati mu stjecanje određenih znanja, vještina i stavova te ga poduprijeti u preuzimanju odgovornosti za samostalno učenje i postignuća. Od nastavnika se očekuje izbor različitih metoda i tehnika rada koje su prilagođene odgojno-obrazovnim ishodima i aktivnostima, a potiču aktivno učenje. Različite vrste suradničkog učenja omogućuju učenicima da timski rade, pronalaze najbolja rješenja i razumiju smisao sadržaja koji uče, a nastavnik ih pri tome usmjerava. Tako se potiče misaono procesuiranje, bolje razumijevanje i razvija kritičko mišljenje. Psihologija pripada društveno-humanističkom području kurikula. Podučava se na srednjoškolskoj razini, u gimnazijama i strukovnim školama, kao obvezan predmet u 3. razredu (5. ciklus). Broj nastavnih sati ovisi o modulu (društveni ili prirodoslovni modul) i vrsti programa/zanimanja. Fond sati iznosi 35 (prirodoslovni) ili 70 (društveni), jednom do dva puta tjedno.

B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA

1. Usvajanje znanstveno utemeljenih spoznaja u objašnjavanju psihičkih procesa i ponašanja u kontekstu isprepletenih bioloških, fizikalnih, socijalnih i kulturnih čimbenika.
2. Ovladavanje *mekim* vještinama u svakodnevnom životu (komunikacijske i prezentacijske vještine, vještine kreativnog i kritičkog mišljenja, vještine rada u timu...) kako bi se izgradilo samopouzdanje i uravnotežen psihološki razvoj.
3. Razumijevanje psiholoških spoznaja i poznavanje njihova utjecaja u svakodnevnim situacijama, pogotovo u kontekstu funkcioniranja pojedinca u odnosu prema drugima.
4. Razvijanje humanističkih i demokratskih vrijednosti: etičnosti, pravde, tolerancije, nediskriminacije, čime se potiče aktivno sudjelovanje u društvu.

C/ PREDMETNO PODRUČJE KURIKULA

Domene predmeta Psihologija kreirane su na način da omogućuju razvoj psihologijske pismenosti učenika. Polazeći od psihologije kao discipline koja neprestano producira i upotpunjuje spoznaje o ljudskom doživljavanju i ponašanju, predmet je tematski podijeljen u tri domene koje obuhvaćaju navedene spoznaje te ih sistematično fokusiraju na cjeloviti razvoj učenika unutar ovoga područja. Domene predmeta Psihologija su:

1. Znanstveno-istraživački pristup
2. Razumijevanje sebe
3. Razumijevanje drugih

Međusobno su komplementarne te upućene na razvoj generičkih kompetencija kod učenika. Također, u njima je zastupljen pluralizam mišljenja, teorijskih pravaca kao i određenih sporova koje psihologija nedvojbeno posjeduje, te će učenik biti upoznat s različitim interpretacijama i mogućnostima spoznavanja psiholoških procesa i fenomena.

A/ Znanstveno-istraživački pristup

Disciplinarni temelj psihologije jest njezin empirijski pristup koji počiva na primjeni znanstveno-istraživačkih metoda. Stoga se objašnjenje psihičkih procesa i ponašanja zasniva na znanstvenim spoznajama, a one razlikuju psihologiju od raznih pseudopsiholoških teorija i laičkih tumačenja psiholoških fenomena. Različitim aktivnostima u odgojno-obrazovnom procesu vrlo je važno učenika usmjeravati na razlikovanje objektivnih činitelja od subjektivnih interpretacija, što je temelj za razumijevanje sadržaja u ostalim domenama. Upoznavanjem s metodama znanstvenog istraživanja učenici se potiču na znanstveno promišljanje psiholoških fenomena. Ono je usmjereno na traženje dokaza, opreznost u generalizacijama, otvorenost prema preispitivanju dokaza, ali i na kritičko promišljanje raznih znanstvenih psihologijskih, pseudoznanstvenih teorija i spekulacija te etičkih pitanja u istraživanju. Tako se postavlja temelj kritičkoga mišljenja kao jedne od najvažnijih vještina koje će učenici primjenjivati u različitim područjima svakodnevnoga života. Razumijevanje znanstveno-istraživačkog pristupa, njegova dosega i ograničenja olakšava tumačenje i primjenu sadržaja ostalih domena.

B/ Razumijevanje sebe

Poznavanje samog sebe, to jest uvid u vlastito ponašanje i doživljavanje, temelj je uspješnog upravljanja vlastitim životom, boljih odnosa s drugima i suočavanja s različitim životnim izazovima. Važnu ulogu u tome ima znanje iz opće psihologije o temeljnim psihičkim procesima, individualnim razlikama u inteligenciji, razvoju ličnosti i formiranju identiteta u adolescenciji. Proučavajući percepciju, učenje i pamćenje, učenici stječu znanja o načinu na koji konstruiraju i tumače informacije o svijetu oko sebe, stvaraju iskustva te oblikuju svoje ponašanje. Znati upravljati vlastitim emocijama i motivacijom vrlo je važno za vođenje kvalitetna života. U poglavlju o inteligenciji učenici stječu spoznaje o individualnim razlikama te povezanosti različitih vrsta inteligencije s uspjehom u različitim područjima života. Bolje

razumijevanje različitih aspekata ličnosti, kao i uvid u kognitivni, emocionalni, socijalni i moralni razvoj s obzirom na dob, poticaj je za prepoznavanje i razvoj vlastitih osobina i ponašanja. To znanje primjenjivat će se i u trećoj domeni za bolje razumijevanje svojih odnosa s drugim ljudima i za ponašanje u grupi.

C/ Razumijevanje drugih

U ovoj domeni spoznaje iz prvih dviju domena povezuju se i primjenjuju za razumijevanje i tumačenje ponašanja pojedinca u grupi te ponašanje grupa. Znanje, vještine i stavove koje učenik razvija iz područja kognitivne psihologije, emocija i motivacije imaju važnu transfernu vrijednost u shvaćanju socijalne percepcije kao polazne točke razvoja kompetencija potrebnih za uspostavljanje socijalnih odnosa i upravljanje njima. Razumijevanjem međusobnog utjecaja stereotipa, stavova i predrasuda s jedne strane, te percepcije, pamćenja i ponašanja s druge strane, učenici su potaknuti da probleme, socijalne situacije i društvene pojave promatraju iz različitih perspektiva o kojima će kritički promišljati. Istodobno uviđaju posljedice svojeg i tuđeg ponašanja u čijoj su podlozi različite emocije i motivi. To je preduvjet za preuzimanje odgovornosti za vlastito ponašanje kao i građenje odnosa s drugima koji su zasnovani na ravnopravnom dostojanstvu, na poštovanju bez obzira na različitost mišljenja, kulturnog, spolnog ili rasnog identiteta. Razmatrajući socijalne utjecaje u različitim životnim situacijama, učenici razvijaju kritičko mišljenje i druge vještine koje im pomažu oduprijeti se pritiscima grupe te manipulacijama medija i drugih subjekata.

D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI**GIMNAZIJA****3. razred /70 nastavnih sati godišnje/**

PREDMETNO PODRUČJE: A/ Znanstveno-istraživački pristup	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
A.III.1. Učenik argumentira psihologiju kao istraživačku i primijenjenu znanost te kritički analizira odnos znanstvene psihologije u odnosu na srodne discipline kao i neznanstvene psihologijske pristupe.	<ul style="list-style-type: none"> • objašnjava predmet, koncept, metode istraživanja, područja rada i važnost psihologije za pojedinca i zajednicu • uspoređuje znanstvena i neznanstvena tumačenja ponašanja i doživljavanja • uspoređuje pojedina psihologijska istraživanja te uspoređuje pojedine istraživačke metode • osmišljava, provodi i izlaže rezultate jednostavnog psihologijskog istraživanja/projekta.
Poveznice sa ZJNPP	<u>DHP-5.1.2</u>
Ključni sadržaji	
<ul style="list-style-type: none"> • psihologija kao istraživačka i primijenjena znanost; osnovne metode istraživanja psihologije i njihova temeljna obilježja • koncept znanstvene interpretacije i razumijevanja ponašanja i doživljavanja; razlika između znanstvenog i neznanstvenog pristupa ponašanju i doživljavanju • glavna područja psihologije te dobrobit u djelovanju psihologa. 	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Frontalnim oblikom rada, uz primjenu suvremenih didaktičkih materijala, nastavnik treba izložiti osnovna znanja o psihologiji kao teorijskoj i primijenjenoj znanosti.</p> <p>Nastavnik prema vlastitoj procjeni, kombinacijom različitih odgojno-obrazovnih oblika i metoda rada (razgovorom, raspravama te individualnim i grupnim radovima učenika) osnažuje poveznicu iskustvenog učenja i učioničkog tipa usvajanja sadržaja s aktivnostima u kojima prepoznaju psihologiju kao znanost i njenu primjenu u različitim aspektima ljudskog života.</p> <p>Nastavnik može, prema interesima učenika, pozvati goste predavače koji će prikazati svoj rad u različitim područjima: psiholog kao znanstvenik, školski psiholog, klinički psiholog, organizacijski psiholog, psiholog-psihoterapeut itd.</p> <p>Za konačnu realizaciju ovog ishoda, učenik samostalno primjenjuje teorijske postavke psihologije kroz projektni zadatak (kreira plan, provedbu i izlaganje jednostavnog psihologijskog istraživanja).</p> <p>Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Sociologija (korelacija, hipoteza, varijabla, teorija, činjenica), Matematika i Logika (statistika: osnove vjerojatnosti, distribucija rezultata i prikaz, mjere centralne vrijednosti i raspršenja), Etika (etički kodeks odabranih profesija).</p>	

PREDMETNO PODRUČJE: B/ Razumijevanje sebe	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.III.1. Učenik objašnjava kako kognitivni procesi, motivacija i emocije u dinamičnom odnosu upravljaju ponašanjem i procjenjuje mogućnost primjene tih znanja na različite životne situacije.	<ul style="list-style-type: none"> • povezuje i objašnjava međudjelovanje motivacije, emocija, kognitivnih procesa i ponašanja • procjenjuje mogućnost primjene spomenutih koncepata u različitim životnim situacijama.

Poveznice sa ZJNPP	<u>DHP-5.1.3</u>
Ključni sadržaji	
<ul style="list-style-type: none"> osnovna načela percepcije; proces i vrste pamćenja; osnovne metode učenja vrste i sastavnice emocija; vrste motiva i motivacije, povezanost motivacije i ponašanja . 	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Frontalnim oblikom rada, uz primjenu suvremenih didaktičkih materijala, nastavnik treba prenijeti osnovna znanja o temeljnim konceptima iz ove domene: percepciji, pamćenju, emocijama i motivaciji, njihovu međuodnosu te složenosti ljudskog doživljavanja i ponašanja.</p> <p>Nastavnik sintetizira znanja te ih primjenjuju na konkretne situacije, ako je moguće uz primjenu IKT-a. To može postići: osmišljavanjem aktivnosti (npr. prepoznavanje emocija, motiva, kreiranje strategija suočavanja sa stresom), demonstracijom (Stroop test, perceptivne varke, efikasnost pamćenja, obrambeni mehanizmi, vježbe disanja), PowerPoint i digitalnim materijalima (prezentacije, film, Youtube, Ted-Ed).</p> <p>Ako uvjeti to dopuštaju, poželjno je organizirati terensku nastavu (odlazak u muzej ili kazalište kao korelacija s Likovnom umjetnošću te na koncert kao korelaciju s Glazbenom umjetnošću).</p> <p>Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Glazbena umjetnost (perceptivna organizacija, percepcija dubine, psihoterapija), Likovna umjetnost (perceptivna organizacija, percepcija dubine, psihoterapija), Fizika (psihofizika) i s međupredmetnom temom Osobni i socijalni razvoj.</p>	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
B.III.2. Učenik kritički prosuđuje individualne razlike među ljudima.	<ul style="list-style-type: none"> analizira pojam inteligencije, ličnosti i tehnike njihovog ispitivanja procjenjuje važnost čimbenika koji doprinose očuvanju mentalnog zdravlja i načinima ostvarivanja psihičke dobrobiti.
Poveznice sa ZJNPP	<u>DHP-5.1.3 DHP-1.1.1 DHP-1.1.2</u>
Ključni sadržaji	
<ul style="list-style-type: none"> pojam i faktori inteligencije, razvoj fluidne i kristalizirane inteligencije, mjerenje inteligencije, raspodjela u populaciji, razlike u inteligenciji glavne teorije ličnosti, tehnike ispitivanja ličnosti, osnovne kategorije psihičkih poremećaja (DSM-V ili MKB-10) i oblici tretmana i terapija čimbenici koji utječu na psihološku dobrobit i doprinose očuvanju mentalnog zdravlja. 	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Nastavnik sintetizira znanja te ih primjenjuju na konkretne situacije, ako je moguće uz primjenu IKT-a. To može postići: raspravom i diskusijom (značajke osobe prosječne inteligencije, osobe s intelektualnim poteškoćama; stigmatizacija i destigmatizacija psihički bolesnih osoba), osmišljavanjem aktivnosti (usporedba testa inteligencije i različitih testova na internetu; implicitne teorije inteligencije, razlike u inteligenciji s obzirom na spol), demonstracijom (tehnike ispitivanja ličnosti), PowerPoint i digitalnim materijalima (prezentacije, film npr. Forrest Gump, Youtube, Ted-Ed).</p> <p>Moguće je organizirati predavanje stručnjaka za mentalno zdravlje ili slične tematike koja se odnosi na sadržaj ove domene.</p> <p>Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Sociologija (samoubojstva, devijantnost), Etika (ljudska priroda, etička pitanja u vezi s pravima pacijenata), Vjeronauk, Hrvatski jezik i s međupredmetnom temom Osobni i socijalni razvoj.</p>	

Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
<p>B.III.3. Učenik objašnjava razvoj pojedinca tijekom životnog ciklusa, uz naznačavanje kvalitativnih razlika i posebnosti pojedinih razvojnih faza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uspoređuje kognitivni, emocionalni, socijalni razvoj pojedinca na primjerima iz svakodnevnog života.
<p>Poveznice sa ZJNPP</p>	<p><u>DHP-5.1.3 DHP-1.1.1 DHP-1.1.2</u></p>
<p>Ključni sadržaji</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • glavna obilježja kognitivnog, emocionalnog, socijalnog i moralnog razvoja pojedinca tijekom različitih faza životnog ciklusa • uloga nasljednih i okolinskih čimbenika na razvoj pojedinca i njihova interakcija. 	
<p>Preporuke za ostvarenje ishoda</p>	
<p>Nastavnik sintetizira znanja te ih primjenjuje na konkretne situacije, ako je moguće uz primjenu IKT-a. To može postići: raspravom i diskusijom (utjecaj nasljeđa i okoline u razvoju, formiranje identiteta, rizična ponašanja), osmišljavanjem aktivnosti (primjeri stilova roditeljstva te usporedba s razvojem likova, utjecajem samopoštovanja i samopouzdanja na rizična ponašanja), demonstracijom (analiza primjera likova iz književnih djela o krizi identiteta, intervju s osobama iz svoje okoline u različitim razvojnim razdobljima, izrada vlastite razvojne mape), PowerPoint i digitalnim materijalima (prezentacije, Youtube, Ted-Ed). Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Sociologija (identitet, brak i obitelj, obrazovanje), Etika (identitet, osobni i kolektivni identitet, svjetonazor i identitet), Vjeronauk, Hrvatski jezik i s međupredmetnom temom Osobni i socijalni razvoj.</p>	

PREDMETNO PODRUČJE: C/ Razumijevanje drugih	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.III.1. Učenik uspoređuje važnost različitih čimbenika koji utječu na razvoj pojedinca i njegov odnos prema drugima.	<ul style="list-style-type: none"> objašnjava ključne čimbenike kao što su: socijalna percepcija, stavovi, predrasude, sukobi i emocionalna inteligencija objašnjava kako navedeni ključni čimbenici utječu na razvoj pojedinca i njegov odnos prema drugima.
Poveznice sa ZJNPP	<u>DHP-1.1.1 DHP-1.1.2 DHP-1.1.3</u>
Ključni sadržaji	
<ul style="list-style-type: none"> čimbenici socijalne percepcije; proces stvaranja dojmova na temelju implicitnih teorija ličnosti, halo-efekta, samoispunjavajućeg proročanstva i procesa atribucije formiranje i održavanje stavova, predrasuda, diskriminacije nastanak sukoba između pojedinaca i grupa, objašnjenja sukoba uloga emocionalne i socijalne inteligencije u nenasilnoj i asertivnoj komunikaciji s drugima. 	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Nastavnik sintetizira znanja te ih primjenjuje na konkretne situacije, ako je moguće uz primjenu IKT-a. To može postići: raspravom i diskusijom (stereotipi, predrasude, nastanak i uzrok sukoba), osmišljavanjem aktivnosti (primjeri stilova roditeljstva te usporedba s razvojem likova, utjecajem samopoštovanja i samopouzdanja na rizična ponašanja), demonstracijom (primjeri stereotipa i predrasuda u svakodnevnom okruženju, utjecaj neverbalne komunikacije na socijalnu percepciju, predrasude – igranje uloga, miroljubiv ishod potencijalnog sukoba – igranje uloga), PowerPoint i digitalnim materijalima (prezentacije, Youtube, Ted-Ed).</p> <p>Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Sociologija (religija i ideologija), Etika (identitet, raznolikost kultura, međuljudski odnosi, etički problemi suvremenog društva), Vjeronauk, Povijest i s međupredmetnim temama: Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje.</p>	
Odgojno-obrazovni ishod učenja	Razrada ishoda
C.III.2. Učenik interpretira različite oblike društvenoga utjecaja na ponašanje i psihološki razvoj pojedinca te promiče razvoj prosocijalnog ponašanja.	<ul style="list-style-type: none"> analizira učinke različitih socijalnih utjecaja (konformizam, pokoravanje, uloge i norme, mediji) na ponašanje pojedinca na primjerima iz svakodnevnog života procjenjuje važnost prosocijalnog ponašanja za usvajanje i razvoj temeljnih ljudskih vrijednosti.
Poveznice sa ZJNPP	<u>DHP-1.1.1 DHP-1.1.2 DHP-1.1.3</u>
Ključni sadržaji	
<ul style="list-style-type: none"> utjecaj različitih vrsta socijalnog utjecaja (konformizam, efekt promatrača, poslušnost i pokoravanje, uloge i norme) na ponašanje pojedinca ili grupe utjecaj masovnih medija na formiranje interesa, navika, stavova, ponašanja prosocijalno ponašanje, empatija. 	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
<p>Nastavnik sintetizira znanja te ih primjenjuje na konkretne situacije, ako je moguće uz primjenu IKT-a. To može postići: raspravom i diskusijom (socijalni utjecaj: prikaz Milgramovog, Zimbardovog, Scherifovog, Aschovog eksperimenta, osobna odgovornost prema društvu, volontiranje), osmišljavanjem aktivnosti (različite vrste socijalnog utjecaja), demonstracijom (primjeri osoba koje su pomagale ili pomažu drugima, čimbenici poslušnosti), PowerPoint i digitalnim materijalima (prezentacije, Youtube, Ted-Ed). Sadržaj ove tematske cjeline može se povezati sa sadržajima nastavnih predmeta: Sociologija (socijalizacija, modernost i postmodernost), Etika (identitet, raznolikost kultura, ljudska priroda, međuljudski odnosi, etički problemi suvremenog društva), Vjeronauk, Povijest i s međupredmetnim temama: Osobni i socijalni razvoj, Građanski odgoj i obrazovanje.</p>	

E/ UČENJE I PODUČAVANJE

Predmet učenja i podučavanja Psihologije označava i pripadnost svakodnevnom iskustvu ljudi. Adolescenti su posebno zainteresirani za analiziranje i objašnjavanje svojih i tuđih motiva ponašanja, emocija, doživljaja, sličnosti i razlika među ljudima. Upravo taj interes treba iskoristiti za podučavanje psihologijskih koncepata i teorija te omogućiti učeniku da lakše usvoji sadržaje koji se obrađuju unutar zadane teme. Nakon što stekne pojedina znanja, vještine i oblikuje stavove, tj. razvije osnovnu psihologijsku pismenost, moći će ih i kasnije primjenjivati u osobnim ili poslovnim prilikama te tako unaprijediti kvalitetu svojega života. Prema potrebi dalje će nadograđivati psihologijsku pismenost u različitim formalnim, neformalnim ili informalnim situacijama učenja. Nastavnici trebaju planirati aktivnosti koje se zasnivaju na projektima i istraživanju kako bi se poticala kreativnost svakog učenika i njegovao vlastiti interes. Raznovrsnim aktivnostima izbjegava se zamor. Upotreba tehnologije povećava uključenost i zadovoljstvo učenika i stvara pozitivne stavove prema učenju. Aktivnosti tijekom odgojno-obrazovnoga procesa trebaju poticati kritičko mišljenje, rasprave utemeljene na znanstvenim činjenicama te fleksibilnost mišljenja. Stoga se nastavnicima preporučuje da u svakoj domeni učenike upoznaju s poznatim i relevantnim psihologijskim istraživanjima i njihovim autorima. Od nastavnika se očekuje poticanje rasprave među učenicima o njihovim različitim kognitivnim i emocionalnim procesima, teorijama ličnosti i razvoju identiteta u adolescenciji te efektima utjecaja okoline na razvoj pojma o sebi i samopoštovanja. Raspravama o prepoznavanju situacija stresa i frustracije te djelotvornog načina nošenja s njima stječe se uvid u učinkovitije očuvanje mentalnog zdravlja i ostvarenje veće psihološke dobrobiti. Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) nastavnici planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu ostvarenosti odgojno-obrazovnog ishoda, opseg i dubinu sadržaja učenja te strategije i aktivnosti podučavanja kojima se žele ostvariti postavljeni ishodi, kao i načini vrednovanja ostvarenih postignuća. Provedbom različitih aktivnosti poput razgovora, provedbe *mini* istraživanja, studije slučaja, debate i drugih aktivnosti unutar praktične nastave, omogućava se sinteza znanja i vještina iz prvih dviju domena te njihova primjena u objašnjavanju različitih čimbenika koji djeluju na doživljavanje i ponašanje čovjeka u socijalnoj okolini.

Zbog satnice predmeta Psihologija (35 ili 70 sati) nastavnici su pred izazovom kako ga podučavati, odnosno kako postići dobar omjer između širine i dubine sadržaja, a da uz to budu zanimljivi i da ih učenik može povezati s osobnim iskustvom. Pritom je važno da učenik razumije znanstveno-empirijsku usmjerenost psihologije i da elemente takva pristupa primjenjuje na svakodnevne životne situacije. Kako bi se učenik pripremio za aktivno i kvalitetno sudjelovanje u društvu i razvijao svoju psihologijsku pismenost, uloga nastavnika je olakšati mu stjecanje određenih znanja, vještina i stavova te ga poduprijeti u preuzimanju odgovornosti za samostalno učenje. Važno je poticati aktivno učenje jer učenik tada uči s razumijevanjem, a učenje shvaća kao transformaciju znanja i može ga primijeniti u različitim situacijama. Pritom nastavnik treba iskazivati entuzijizam za podučavanje i od učenika imati

visoka, ali realna očekivanja. Pri izboru aktivnosti potrebno je biti usmjeren na učenikove snage, omogućiti mu da ih prilagodi svojim interesima i potrebama, poveže sa svojim iskustvom i primjenjuje u različitim situacijama. Svi učenici trebaju imati podjednaku mogućnost sudjelovanja u aktivnostima, priliku za provjeru razumijevanja, učenje iz pogrešaka i doživljaj uspjeha. Nastavnik prati pokazatelje uspješnosti učenja i uspoređuje učinkovitost pojedinih metoda podučavanja. U poticajnom i ugodnom radnom ozračju u kojem zajedno dogovaraju pravila rada, nastavnik i učenici grade odnos međusobnog povjerenja. U cijelom odgojno-obrazovnom procesu izrazito je važno poticati suradnju, poštovanje, rasprave na temelju argumenata, empatiju i promicati pozitivne stavove o općeljudskim vrijednostima. Od nastavnika se očekuje izbor različitih metoda rada koje su prilagođene odgojno-obrazovnim ishodima i potrebama učenika, a potiču aktivno učenje. Učenici trebaju imati priliku istraživati, razmjenjivati i primjenjivati informacije, izraziti vlastito mišljenje, raditi u timu. Različite vrste suradničkog učenja (rad u paru, igranje uloga, rješavanje problemskih zadataka...) omogućavaju učenicima da timski rade, pronalaze najbolja rješenja i razumiju smisao sadržaja koji uče, a nastavnik ih pri tome usmjerava. Učenici lakše otkrivaju, spoznaju i razumiju složene pojmove ako međusobno razgovaraju o njima, motiviraniji su za rad i postižu bolji uspjeh. Tako se potiče misaono procesuiranje, bolje razumijevanje i razvija kritičko mišljenje. Rad u timu omogućava učenicima da se okušaju u različitim ulogama i preuzmu ih, postavljaju zajedničke ciljeve, suradnjom postignu cilj, uče od vršnjaka, uvježbavaju komunikacijske vještine. Izbor suradnika može se prepustiti učenicima, no katkad je dobro podijeliti ih nasumično u grupe kako bi iskusili timski rad s različitim osobama ili oblikovati grupe prema specifičnim obilježjima učenika kako bi imali najviše koristi od zajedničkog rada. Nastavnik procjenjuje svaki razredni odjel i odabire metode za koje smatra da će učenicima najbolje pomoći u ostvarivanju zadanih ishoda. Primjerice, neki učenici skloniji su timskom i istraživačkom radu, vole učiti u pokretu, stoga su za njih prikladnije metode rada: rad u grupi, projekti koji se temelje na suradničkom učenju i izvanučioničkom učenju i podučavanju. Neki preferiraju digitalne medije i vizualne podražaje pa se za njih preporučuju različiti oblici prezentacija, slikovnih prikaza i videoisječaka.

Osim klasičnih materijala za učenje i podučavanje koje nastavnik priprema i dijeli učenicima na satu preporučuju se digitalni sadržaji koji se upotrebljavaju na računalu ili sličnom uređaju. To mogu biti prezentacije, interaktivni multimedijски plakati, digitalni stripovi, mrežni priručnici, interaktivne animacije, *online* provjere znanja. Upotrebom informacijsko-komunikacijskih tehnologija i različitih alata olakšava se suradničko učenje i pridonosi raznovrsnosti i obogaćivanju rada u (obrnutim) učionicama. Tako se omogućava interaktivan proces učenja između nastavnika i učenika. Mnogo je besplatnih aplikacija za prezentiranje i dijeljenje digitalnoga sadržaja iz psihologije kojima se nastavnici mogu slobodno koristiti i prilagođavati ih.

Psihologija se uči i podučava najčešće u učionici, koja se prostornom organizacijom i uređenjem može prilagoditi planiranim aktivnostima i sadržajima. Ako to uvjeti dopuštaju, u njoj se odgojno-obrazovni proces može izvoditi pomoću IKT-a (prezentacije, multimedijски CD-ROM, mrežna sjedišta, interaktivni plakati, online kvizovi, e-pošta...) koji obogaćuje te olakšava učenje i podučavanje. Može se upotrebljavati i virtualna učionica, tzv. obrnuta učionica, koja se zasniva na primjeni IKT-a za izradu i dijeljenje materijala. Pritom se novi sadržaj ne obrađuje u učionici, nego kod kuće, a sat se iskorištava za uvježbavanje,

raspravljanje, istraživanje i slično. Učenjem kod kuće potiče se odgovoran odnos prema radu, a aktivnostima i suradničkim učenjem na satu bolje se usvajaju sadržaji. Prikladan je i bilo koji oblik izvanučioničkih aktivnosti, kao što su posjeti različitim institucijama, razgovori s osobama relevantnim za temu koja se obrađuje, a koji su u funkciji ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća predmeta. Neposrednim iskustvenim učenjem, istraživanjem, osmišljavanjem i provedbom projekata u stvarnoj životnoj okolini učenici brže i lakše stječu znanje, svladavaju vještine i oblikuju stavove.

Sadržaji u kurikulumu predmeta Psihologija razvrstani su u tri povezane domene koje logično slijede jedna drugu, nadograđuju se i dopunjavaju. Nastavnici trebaju voditi računa o ravnomjernoj raspodjeli satnice na sve tri domene, uz preporuku da se posebna pozornost da sadržajima druge domene. Unutar pojedinih domena nastavnici imaju slobodu više naglasiti teme koje smatraju važnima s obzirom na potrebe učenika svoje škole, zajednice ili aktualne događaje koji mogu utjecati na život učenika, odnosno zajednice.

F/VREDNOVANJE I OCJENJIVANJE

U sklopu predmeta Psihologija nastavnici bi trebali koristiti metode i tehnike vrednovanja za učenje te s njim povezano vrednovanje kao učenje. Time će unaprijediti kvalitetu podučavanja i poduprijeti vještine upravljanja vlastitim učenjem koje će učenici moći uspješno primijeniti, kako tijekom srednjoškolskog obrazovanja, tako i u cjeloživotnom učenju. Razvoj vještina planiranja, samoregulacije i samovrednovanja učenja poboljšava kvalitetu učenja i izgrađuje intrinzičnu motivaciju za obrazovna postignuća. Preporučene metode i tehnike u sklopu vrednovanja i ocjenjivanja za predmet Psihologija su:

- samovrednovanje – učenik je aktivno uključen u promatranje, nadgledanje i reguliranje vlastitog procesa učenja te oblikovanje povratne informacije o tijeku i napretku u tom procesu
- vršnjačko vrednovanje – učenik je aktivno uključen u vrednovanje učenja svojih vršnjaka te im pomaže u promatranju, nadgledanju i reguliranju procesa učenja kroz vršnjačku povratnu informaciju
- različite kombinacije samovrednovanja, vršnjačkog vrednovanja i nastavničkog vrednovanja, npr. nakon vlastitih komentara mogu slijediti komentari ostalih učenika ili nastavnika
- test predznanja na početku sata koji učenik korigira na kraju sata – učenici su aktivno uključeni u svoj proces učenja, dok nastavnik dobiva pravodobnu informaciju o uspješnosti podučavanja pojedinog sadržaja
- ciljana pitanja tijekom odgojno-obrazovnog procesa za provjeru razumijevanja sadržaja
- konzultacije s učenicima/grupom učenika - u individualnim razgovorima nastavnik može poticati učenike na samorefleksiju/samoanalizu procesa učenja te, prema potrebi, na pronalaženje i primjenu djelotvornih strategija učenja
- rasprave u grupi, npr. rasprava o etičkim pitanjima u istraživanjima, utjecaj uvjerenja na percepciju, pamćenje, rasuđivanje, kako razvijati samopoštovanje i sl.
- kratki prikazi nekih manjih sadržaja prema interesu učenika kojima se razvijaju prezentacijske vještine, kreativnost i inovativnost.

Metode i tehnike u sklopu navedenih formativnih vrednovanja mogu biti različite i nisu strogo zadane ovim kurikulumom. Od nastavnika se očekuje kreativnost u pronalaženju i osmišljavanju najboljih metoda i tehnika koje odražavaju načela vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenje, a koje se mogu uklopiti u svakodnevno podučavanje. Izuzetno je važno da nastavnik odabirom metoda i tehnika vrednovanja obuhvati evaluaciju svih ciljeva postavljenih za ovaj predmet. Vrednovanje naučenog sastavni je element ukupnog procesa vrednovanja učenika usmjerenog na unaprjeđivanje učenja te razvoj i napredovanje učenika. Zbog toga sumativni pristup vrednovanju treba planirati i provoditi periodično tijekom odgojno-obrazovnog procesa (npr. nakon sadržajne cjeline). Ovdje treba naglasiti da formativno vrednovanje treba služiti nastavniku kao osnovna metoda i način vrednovanja tijekom nastavnog procesa, te je ono zastupljeno u oba opisana elementa. Sumativni oblik vrednovanja optimalno je primijeniti radi provjere ostvarivanja planiranih odgojno-

obrazovnih ishoda prema jasno definiranim elementima vrednovanja. Važno je naglasiti poticanje dubinskog i trajnog učenja te primjenu znanja i vještina u novim situacijama. Prema razinama postavljenih odgojno-obrazovnih ciljeva jasno se mogu procijeniti: usvojenost temeljnog činjeničnog znanja; razina konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog razumijevanja; primjena, analiza, vrednovanje i kreiranje. Usvojenost razine ciljeva nastavnoga predmeta mjeri se različitim metodama i tehnikama, a iskazuje brojčano prema dvama elementima vrednovanja.

Unutar predmeta Psihologija zastupljena su dva elementa vrednovanja:

Usvojenost nastavnih sadržaja - element koji ima najveću težinu u konačnoj ocjeni jer služi kao osnova za nadogradnju sljedećeg elementa. Ovaj element direktno je povezan sa svrhom i predstavlja jedan od temeljnih ciljeva predmeta jer se njime evaluira poznavanje i razumijevanje osnovnih koncepata psihologije. Unutar ovoga elementa preporučuje se korištenje sljedećih metoda vrednovanja:

- usmeni odgovori - usmeno ispitivanje ili usmeni odgovori tijekom odgojno-obrazovnog procesa
- pisane provjere - pitanja ispituju različite dimenzije znanja i potiču različite kognitivne procese.

Izvedba na praktičnim zadacima - element koji je nešto složeniji jer omogućava da iz perspektive znanstveno utemeljenih spoznaja učenici promotre i objasne ljudsko ponašanje u kontekstu isprepletenih bioloških, psiholoških i socijalnih čimbenika. S druge strane, ovaj element obuhvaća povezivanje znanstvene teorije s praktičnim primjerima kojima se razvijaju socijalne kompetencije i metakognitivne vještine naznačene u predmetnim ciljevima. Ovaj element zahtijeva ovladavanje osnovnim znanjem, *mekim* vještinama, razumijevanjem i razvijanjem vrijednosti. Unutar elementa preporučuje se korištenje sljedećih metoda vrednovanja:

- istraživački rad - projektno istraživanje odabranih tema unutar zadanih okvira (samostalno ili u grupi) kojim se jasno može vrednovati razina usvojenosti ishoda i poticati razvoj istraživačkih vještina
- prezentacije - upotreba stečenih znanja i vještina u prikazivanju različitih sadržaja, npr. kritički osvrt na istraživanje u psihologiji i primjena rezultata u svakodnevnom životu, predstavljanje istraživanja, primjena spoznaja iz socijalne psihologije na vršnjačke grupe, prezentacija novih sadržaja unutar domene i sl., kojima se vrednuje usvojenost ishoda, kvaliteta prezentacije, vještina izdvajanja bitnog od nebitnog, originalnost, jasnoća i sl.
- eseji, analize i primjene psihologijskih koncepata u novim situacijama u kojima se iskazuje stupanj usvojenosti ishoda, ali i originalnost i kreativnost
- mentalne mape kojima se može prikazati cjelovit odgojno-obrazovni ishod, a istodobno iskazati razina činjeničnog znanja, konceptualnog razumijevanja i kreacije te metakognitivnog razumijevanja.

Nastavnici mogu osmisliti i kreirati druge metode vrednovanja unutar naznačenih elemenata vrednovanja, a pomoću kojih će evaluirati razvoj učenikovih potencijala i ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda. Unutar odgojno-obrazovnog procesa nastavnik autonomno odlučuje o količini sumativno vrednovanih aktivnosti u svakom elementu vrednovanja. Izuzetno je bitno da u sva tri pristupa vrednovanju učenik mora dobiti jasnu i konstruktivnu povratnu informaciju kako bi planirao daljnje učenje i poboljšavanje vlastitih postignuća.

Zaključna ocjena formira se na temelju svih informacija koje je nastavnik prikupio o učeniku tijekom odgojno-obrazovnog procesa, različitim metodama vrednovanja naučenog, ali i vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenje. Nastavnici u procjenjivanju mogu koristiti prikupljene bilješke o učeniku unutar sva tri pristupa vrednovanja. Kao polazni orijentir može poslužiti zbirna ocjena koja proizlazi iz različito određenih elemenata sumativnog vrednovanja. Preporučuje se da element vrednovanja *Usvojenost nastavnih sadržaja* nosi 60 %, a element *Izvedba na praktičnim zadacima* 40 % konačne ocjene učenika. Međutim, zaključna ocjena treba zrcaliti ono što je učenik pretežno pokazao u obuhvatnom procesu vrednovanja, poštujući njegovo napredovanje tijekom cjelokupnog nastavnog procesa.

